

Waarom deze pastorale visie?

Veranderende omstandigheden

De RK kerk in Nederland bevindt zich in zwaar weer. Na een periode van ongekeerde groei en bloei is de situatie sinds de jaren '60 van de vorige eeuw sterk veranderd. Naast het vele goede dat er gebeurd, is ook in onze parochie al jaren sprake van krimp en tekorten op allerlei gebied: kerkbetrokken mensen, kerkgangers, pastoraal team, vrijwilligers, en al jaren lang een enorm financieel tekort.

Maatregelen nodig

Al in 2019 heeft het parochiebestuur een eerste beperkte vitaliteitsscan uitgevoerd, omdat steeds duidelijker werd dat maatregelen noodzakelijk waren. Deze vitaliteitsscan was grotendeels cijfermatig en gaf inhoudelijk onvoldoende beeld.

Op basis van deze vitaliteitsscan sprak het bestuur in 2023 het voornemen uit om de bisschop te verzoeken om twee van de acht kerken aan de eredienst te onttrekken: de H. Agnes (Beeklaan) en de OLV Onbevlekt Ontvangen (Elandstraat). Dit voornemen riep veel vragen en emoties op.

Vitaliteitstoets

Inmiddels werd ook gewerkt aan de uitgebreide vitaliteitstoets, die ons bisdom als werkinstrument ter beschikking heeft gesteld. Met deze toets worden parochies en geloofsgemeenschappen in staat gesteld om gestructureerd de eigen situatie in kaart te brengen - met het geloof voorop. De overkoepelende parochie en de geloofsgemeenschappen maken als het ware een *selfie*. Deze *selfie* wordt gedeeld met de bisschop en de staf van het bisdom; dat staat gepland op 1 juli 2025. Daarvóór zullen bestuur en team de *selfies* delen met de geloofsgemeenschappen.

De vitaliteitstoets heeft niet tot doel om te komen tot een besluit over kerksluiting. Maar het is wel een belangrijk instrument dat veel extra informatie oplevert. Daarom is in december 2024 besloten om een pas op de plaats te maken met het voornemen om de bisschop te verzoeken twee kerken aan de eredienst te onttrekken.

Nadat we een goed en gezamenlijk beeld hebben van de situatie in de parochie, en dat hebben gedeeld met de bisdomstaf, zullen wij verder gaan met de besluitvorming.

Pastorale visie

Dat er maatregelen nodig zijn leidt helaas geen twijfel, hoe verdrietig en pijnlijk ook. De ontwikkelingen in kerk, parochie en samenleving laten niet toe om door te gaan alsof er niets aan de hand is. Want dat is er wél!

Er gebeuren in de parochie heel veel goede en hoopvolle dingen, zeker. Maar er is tegelijk ook een steeds groter tekort aan mensen en middelen. Dat zal de vitaliteitstoets ons duidelijk maken.

Behalve de resultaten daarvan is er ook een pastorale visie nodig op de centrale vraag:

**Hoe willen én kunnen wij de komende vijf jaar verder gaan,
op een verantwoorde manier, binnen de reële mogelijkheden van mensen en middelen?**

De missie van de kerk

Mattheus vertelt hoe Jezus vlak voor Zijn hemelvaart de elf apostelen uitzendt:

Ga dan, maak alle volkeren tot leerling, doop hen in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest, en leer hun alles onderhouden alles wat Ik jullie geboden heb. Weet wel, Ik ben met jullie alle dagen tot aan de voleinding van de wereld ¹.

Lucas voegt daaraan toe:

Ik zend jullie wat mijn Vader heeft beloofd. Jullie moeten in de stad blijven, totdat je wordt toegerust met Kracht van Boven ².

Op het eerste Pinksterfeest, toegerust met *Kracht van Boven*, trekken de elf er inderdaad op uit. Het Boek Handelingen vertelt beeldend hoe overal langs de Middellandse Zee tot in Rome aan toe christelijke gemeenschappen ontstaan. Men is er *trouw aan het onderwijs van de apostelen, de onderlinge gemeenschap, het breken van het brood en het gebed.* () *Dagelijks braken zij bij iemand aan huis het brood ³. En er worden zeven personen aangezocht voor de taak van de dagelijkse ondersteuning ⁴*

De missie van de kerk krijgt zo concreet gestalte in de drievoudige zending:

*Catechese - Liturgie - Diaconie
Leren - Vieren - Dienen*

In ons land

Ongekende groei en bloei

Na drie eeuwen Reformatie, waarin de RK kerk in het openbaar verboden was, werd in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland hersteld. Er werden weer bisdommen en parochies opgericht. In Den Haag de parochie H. Jacobus de Meerdere en vele andere. Een periode van ongekende bloei brak aan: vele grote en rijk aangeklede kerken werden gebouwd, er kwam een overvloed aan priesters en de kerken zaten vol. Er kwam een scala aan RK maatschappelijke instellingen, zoals ziekenhuizen, scholen, bibliotheken en voetbalclubs.

Totdat...

Totdat er midden jaren '60 van de vorige eeuw grote maatschappelijke veranderingen optraden op allerlei gebied. Ook de kerken kregen er volop mee te maken. Kerkbezoekers haakten af en veel priesters traden uit. Er werd geëxperimenteerd met andere vormen van liturgie, maar dat kon de teruggang in de parochies uiteindelijk niet stoppen. De laatste jaren moeten wij helaas vaststellen dat vergrijzing van kerkgangers en vooral van vrijwilligers vaak zorgt voor verdere terugloop.

1 Mt. 28, 19-20

2 Lc. 24, 49

3 Hand. 2, 42; 46. Het "breken van het brood" is wat wij eucharistie zijn gaan noemen.

4 Hand. 6, 3: de eerste diakens

Ook de samenleving verandert verder

In december 2022 werd in een rapport van het Centraal Bureau voor de Statistiek vastgesteld dat *bijna 60% van de mensen in Nederland zich niet (meer) tot een kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering rekent* ⁵. En bij de overblijvende 40% zitten ook de Moslims, Hindoes en anderen.

Hoe wij het ook wenden of keren, christenen zijn in ons land een minderheid geworden van veelal ouderen. En maar een klein deel daarvan is direct betrokken bij de kerk: velen staan wel ingeschreven omdat zij ooit gedoopt zijn, maar zij dragen niet (meer) bij aan het kerkelijk leven.

We moeten eerlijk zijn - het is ons vaak niet of maar beperkt gelukt om kerkbetrokkenheid door te geven aan de nieuwe generaties. Ook in onze eigen families en vriendenkring.

We zien duidelijk wat dat voor gevolgen heeft

- Afgenomen kerkbezoek, wat door corona nog eens extra is versterkt.
- Enorme afname van de sacramenten van doop, 1e communie, vormsel en huwelijk.
- Een sterk gedaald aantal kerkelijke uitvaarten, zelfs voor overledenen die jarenlang steunpilaren waren in een geloofsgemeenschap.
- Vergrijzing bij de kerkgangers ⁶, maar ook bij de vrijwilligers. Het vinden van nieuwe vrijwilligers is moeilijk, soms zelfs onmogelijk.
- Een heel zorgelijke financiële situatie met jaarlijks oplopende enorme tekorten ⁷
- Teveel en te grote kerkgebouwen; het onderhoud is te kostbaar, feitelijk onbetaalbaar.
- Een heel beperkt pastoraal team ⁸ dat waarschijnlijk niet groter zal worden. Pastores lijden eronder door de versnippering van hun taken over veel gemeenschappen en de sterke nadruk op liturgie. De balans in de drievoudige zending is verstoord.
- Geloofsgemeenschappen worden klein(er) en daardoor kwetsbaar.

En hoe nu verder?

De missie die Jezus aan zijn leerlingen heeft gegeven is leidend voor ons kerk-zijn: leren - vieren - dienen, en wel in de gemeenschap en traditie van de Rooms-katholieke Kerk.

Maar kunnen we dat nog op alle plaatsen in de parochie volhouden, als we eerlijk naar de situatie kijken? Het korte antwoord is nee:

- Het ontbreekt ons eenvoudigweg aan mensen en middelen. En dat zal in de komende jaren niet drastisch verbeteren.
- We zitten in al onze kerkgebouwen in (veel) te ruime jas.

Wij zullen, nee móeten, ons dus de vraag stellen:

Waar willen en kunnen wij de komende jaren vitaal, en herkenbaar in de drievoudige zending, als RK kerk aanwezig zijn in ons pastoraatsgebied?

Naast de *selfies* van de vitaliteitstoets is een antwoord op deze vraag nodig voordat wij verder kunnen gaan met het reeds ingezette proces van het voornemen tot sluiting van twee kerken.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/51/bijna-6-op-de-10-nederlanders-behoren-niet-tot-religieuze-groep>

⁶ Zie de tabel in de bijlage 1.

⁷ In 2023 een tekort van een half miljoen Euro.

⁸ Bij de start van de parochie Maria Sterre der Zee in 2015: een team van 7 beroepskrachten: 4 priesters, 1 diaken en 2 pastoraal werkers. In 2024: 4 teamleden: 3 priesters (waarvan 1 langdurig met ziekteverlof) en 1 diaken.

Een haalbaar uitgangspunt voor de komende vijf jaar

Voor de komende vijf jaar, dus tot 2030, denken wij dat het volgende uitgangspunt haalbaar is:

Wij willen als RK kerk in (ons deel van) de stad Den Haag aanwezig zijn:
** herkenbaar Rooms-katholiek,*
** binnen de reële mogelijkheden van de beschikbare mensen en middelen,*
** zo goed mogelijk verspreid over ons pastoraatsgebied,*
** missionair, gastvrij verwelkomend, en inspirerend vanuit onze traditie,*
** en zo goed mogelijk rekening houdend met het karakter van onze plekken in de stad, de levensvatbaarheid, en met wat het pastoraat dient.*

Enkele opmerkingen hierbij:

- *Herkenbaar Rooms-katholiek:*
Dat wil zeggen: lerend - vierend - dienend, in de traditie van de RK kerk, trouw aan de leer van de apostelen en hun opvolgers, de bisschoppen, waarbij de drievoudig zending beter in balans zal zijn.
Oecumenische contacten zijn daarbij belangrijk, maar hieraan ondergeschikt.
- *Binnen de reële mogelijkheden van mensen en middelen:*
Mensen: dat betreft het pastoraal team, de bestuurskracht, actieve gelovigen, de vrijwilligers met hun opvolging, maar óók (het aantal van) de kerkgangers.
Middelen: dat betreft de financiën, en (het aantal) kerkgebouwen in relatie tot hun bouwkundige staat, de meerjaren onderhoudsplanning, de kosten, en het kerkbezoek in relatie tot de capaciteit van een gebouw.
- *Zo goed mogelijk verspreid over ons pastoraatsgebied:*
Het gebied van de parochie omvat de noordelijke “helft” van de stad: daar ligt onze eerste verantwoordelijkheid. Wij willen de komende vijf jaar streven naar een zo optimaal mogelijke spreiding van onze kerkelijke aanwezigheid over ons deel van de stad. Daarbij moeten wij onze plannen waar mogelijk coördineren met onze omgeving, met name de parochie van de zuidelijke “helft”, De Vier Evangelisten ⁹.
- *Missionair, gastvrij verwelkomend, en inspirerend vanuit onze traditie:*
In zijn boek *Als God renoveert* stelt de Canadese priester James Mallon dat parochies veel bezig zijn met “onderhoud en behoud” van wat er nog is, maar te weinig met missionair naar buiten treden. M.a.w. zij zijn (te) veel bezig met zichzelf en eigenbelangen, en niet genoeg met de wereld buiten de parochie of de eigen geloofsgemeenschap ¹⁰. Hoe dat in onze parochie ligt en wat kan beter zal nadrukkelijk een vraag moeten zijn voor de toekomst.
- *Rekening houdend met het karakter van onze plekken in de stad:*
Ons pastoraatsgebied is heel omvangrijk en kent een grote verscheidenheid aan verschillende wijken en sociale omstandigheden. Daarnaast kent de parochie een verscheidenheid in het liturgisch aanbod en doelgroepen ¹¹. Waar dat kan binnen de reële mogelijkheden van mensen en middelen, en van levensvatbaarheid, denken wij dat het belangrijk is om daar zo goed mogelijk aan tegemoet te komen.

⁹ Twee grote Haagse wijken aan onze oostkant, Spoorwijk en Laakkwartier, behoren bij de parochie HH. Maria en Jozef (de Vlietstreek). Aan onze noordkant is de parochie H. Augustinus aanwezig in Wassenaar.

¹⁰ Zie bijlage 2

¹¹ Bijvoorbeeld het Neo-catechemenaat en diverse groepen met een migranten achtergrond.

Hoe haalbaar is het uitgangspunt voor de komende vijf jaar?

Het grootste knelpunt zit in de reële mogelijkheden van de beschikbare mensen en middelen.

Daarbij gaat het niet vooral om geld, het gaat om het geheel van de beschikbare mensen (pastoraal team, actieve gelovigen, vrijwilligers en werkgroepen, én kerkbezoekers), van middelen (gebouwen en financiën), en van de de structuur van bestuur en beheer, en communicatie.

- *Onze zeven kerkgebouwen¹² en kerkbezoekers: onze jas is véél te ruim geworden*
 - Op zondagochtend is geen kerk voor een kwart bezet. Feitelijk zouden alle kerkbezoekers op een gewone zondagochtend in één grote kerk passen. Kerken openhouden voor alleen het publiek dat in de nachtmis komt gaat natuurlijk niet..
 - Het aantal vieringen vraagt om een onevenredig grote inzet van het kleine pastoraal team; andere pastorale activiteiten staan daardoor onder druk (diaconie, catechese, aandacht voor de gemeenschap).
 - Het liturgisch rooster is op zondag en feestdagen alleen nog in te vullen met assistentie van “derden”: emeriti priesters (van boven de 80!), broeders van Sint Jan, en gepensioneerde pastoraal werkers. Dat is op den duur geen houdbare en verantwoorde situatie.

- *Onze financiën zijn daarentegen véél te krap:*
 - Een jaarlijks tekort van een half miljoen Euro (!) is natuurlijk niet houdbaar.
 - Doordat we elk jaar fors interen op ons spaargeld verliezen wij steeds meer rendement.
 - Door het wegvallen van trouwe kerkbetrokkenen (vergrijzing) zal de bijdrage van parochianen geleidelijk minder worden.
 - De kosten lopen niet alleen door, zij stijgen jaar na jaar.
 - Als we niets doen, zouden we tot 2030 weleens drie miljoen Euro méér moeten uitgeven dan er binnenkomt...

- *Ons pastoraal team:*
 - Het pastoraal team is klein. Gelukkig kunnen wij uitkijken naar de benoeming van een nieuwe pastoor, maar het team is en blijft overvraagd. Ondanks de assistentie bij de liturgie op zondag is er geen rek meer in het rooster. Maar behalve de zondagsliturgie is er veel meer te doen, en de leeftijden van de pastores tellen door. Zij zijn niet van elastiek maar geloofsgemeenschappen blijven ‘alles’ van het pastoraal team verwachten.

- *Vrijwilligers*
 - De parochie beschikt over veel goed gemotiveerde vrijwilligers. Dat is een groot goed om heel dankbaar voor te zijn. Maar de beschikbaarheid van vrijwilligers en opvolgers staat onder druk, zoals dat is in heel de samenleving. Er is te weinig nieuwe aanwas om de huidige structuur te kunnen handhaven.

- *Structuur van bestuur en beheer, communicatie*
 - De structuur moet zo eenvoudig mogelijk worden gemaakt; wellicht kan een nieuwe impuls bij de al ingezette taakvelden hierbij helpen. Er moeten betrouwbare wegen voor communicatie worden gezocht (wellicht in een parochie app?).

12 Er is een 8^e kerk: de Teresia van Avila, eigendom van onze parochie maar in gebruik bij de Poolse parochie

Dit alles leidt tot de volgende voorlopige conclusie:

- *Willen wij dat ons uitgangspunt in de komende vijf jaar reëel haalbaar is, dan ontkomen wij niet aan pijnlijke en verdrietige maatregelen om de ‘tering naar de nering’ te zetten.*
- *Voor de te nemen maatregelen zijn deze pastorale visie en de resultaten van de vitaliteitstoets noodzakelijke ingrediënten, naast een zo transparant mogelijk en zorgvuldig proces van besluitvorming.*
- *Parochiebestuur en pastoraal team dragen hierin de parochiële verantwoordelijkheid. De bisschop heeft de eindverantwoordelijkheid waar het gaat over kerken aan de eredienst onttrekken.*

Tot slot

Alles overziend, verdwijnt de RK kerk uit onze stad?

Nee, absoluut niet! Het pastoraal team en bestuur geloven **heilig** in de kracht van het evangelie! Daarom hebben wij ook een positieve vraag gesteld:

Hoe willen en kunnen wij straks vitaal aanwezig zijn in ons deel van de stad?

Maar het antwoord op die vraag brengt wel mee, dat wij eerlijk moeten kijken naar de situatie. Wij moeten onze ogen niet sluiten, maar bezien welke maatregelen nodig zijn. Dat laat geen uitstel meer toe. Want onze jas is (veel) té ruim en tegelijk (veel) té krap.

Natuurlijk willen wij niet graag kerken sluiten, maar wij willen wél graag vitaal en missionair aanwezig zijn en blijven. Lerend - vierend - dienend.

Het antwoord op de vraag zal van ons allen moed vragen, geloof, hoop en eensgezindheid. Over dit laatste zegt Jezus: *Elk koninkrijk dat innerlijk verdeeld is wordt een woestijn, en geen stad of huisgezin kan standhouden, wanneer ze innerlijk verdeeld raken*¹³. Dat mogen wij ons als parochie en in de geloofsgemeenschappen aantrekken.

Jezus zond zijn leerlingen niet uit op een aangenaam plezierreisje, maar Hij gaf hun een moeilijke missie: om met moed en volharding het evangelie te verkondigen in een vijandige wereld! Maar Hij voegde er iets beslissends aan toe: *Weet, wel, Ik bén met je, alle dagen, tot aan de voleinding der tijden*¹⁴.

Die belofte geldt ook voor ons. Ook wij hebben een moeilijke missie: om op onze beurt het evangelie en de kerk gestalte te geven - midden in de tekenen van ónze weerbarstige tijd.

Met het geloof voorop!

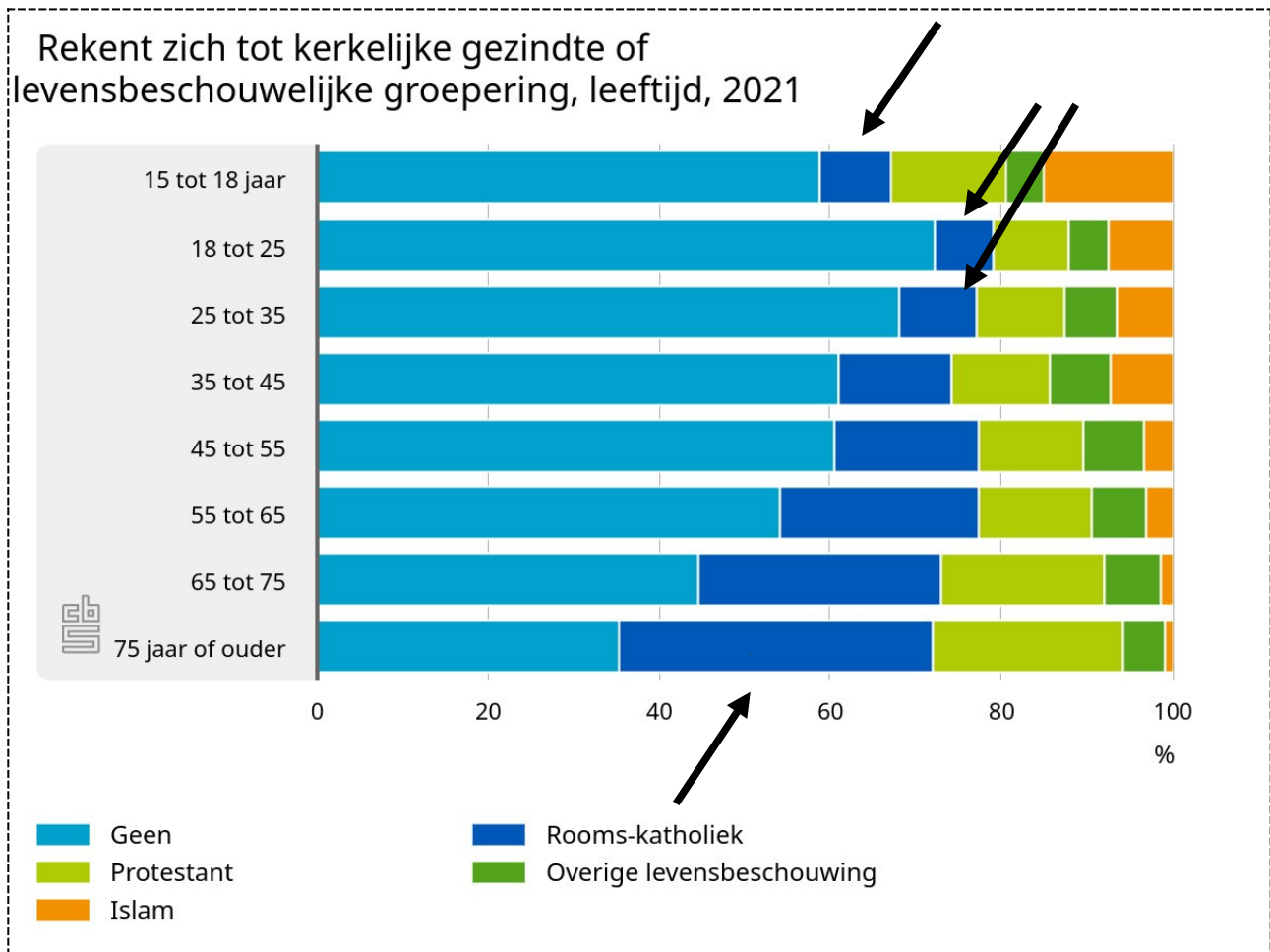
Pastoraal team en parochiebestuur
25 juni 2025

¹³ Mt. 12, 25

¹⁴ Mt. 28, 20

Bijlage 1

Onderstaande tabel uit het rapport van het CBS uit 2022 laat duidelijk de vergrijzing zien van het “kerkpubliek”:

Hierbij moeten wij opmerken dat sindsdien iedereen weer vier jaar ouder is geworden (de tabel dateert uit 2021).

Wat wij in de tabel zien - van oud naar jong een sterke daling van het aantal Rooms-katholieken - zien wij concreet voor onze ogen op zondagochtend in de kerk.

Bijlage 2

Het geloof voorop!

Enkele gedachten uit het boek *Als God renoveert (2019)* van de Canadese priester James Mallon.

Mallon heeft in zijn boek veel kritiek op het huidige geloofsleven in vele parochies in de Westerse wereld. Hij staat een ingrijpend proces voor van verandering, naar een meer missionerende, evangeliserende geloofsgemeenschap.

Volgens Mallon is het beleid van veel parochies alleen nog maar gericht op het onderhoud van het geloofsleven van mensen die binnen zijn: 'het voeden van de kudde'. De parochianen tonen hierbij vooral een consumenten gedrag. Feitelijk gaat het om een verzameling van religieuze mensen met hun pretenties, waar een pastor haast nooit aan kan voldoen.

Hierdoor komt de parochie in een spiraal van achteruitgang terecht. De focus zou echter vooral moeten liggen op het bereiken van mensen die buiten de kudde zijn. Alleen zo wordt de oogst groter en verspreidt het zich.

Jezus kwam om de levens van mensen te veranderen, en dat is wat we voor onze parochies willen. De statistische gegevens in bijna alle westerse landen laten echter zien dat het aantal katholieken dat nog participeert dramatisch is. Minder dan 5% gaat regelmatig naar de kerk. Om de hoop levend te houden is het belangrijk de duivels van defaitisme te weerstaan, zoals daar zijn: apathie, uitputting, desillusie, cynisme, voldaanheid.

Mallon wil parochies omvormen tot instrument van evangelisatie (missionering). Dat is een proces van de lange adem en van doorzettingsvermogen. Hij wil nieuwe mensen bereiken, door hen in hun leven in aanraking te brengen met, geraakt te worden door, het verlossende heil dat dat Jezus de Christus ons brengt.

Gelovigen gaan zichzelf zien als leerlingen van Jezus. Leerlingenschap is hierbij een levenslang groeiproces in intimiteit met Jezus. Een groei in gelovige volwassenheid.

Evangelisatie creëert hierbij nieuwe gelovigen, maar het ontwaakt ook het geloof van reeds praktiserende katholieken. Het is als een nieuwe geboorte. Maar het kan niet bij de eerste stap blijven. Er is een leerlingenschap-proces in parochies nodig om gelovige volwassenheid tot bloei te brengen. Alleen daar waar mensen een intrinsieke geloofsovertuiging ontwikkelen, kunnen dat bouwstenen zijn voor nieuw elan van het parochieel geloofsleven. Het is de taak van de kerk om alle gelovigen te mobiliseren tot effectieve missionarissen.

H. Steneker, medewerker kerkopbouw Bisdom Rotterdam, 2024